

Rusya'nın Yatırımlarının Türkiye Ekonomisine Olası Etkileri

Aralık 2015

Eren Demir | Uzman Yardımcısı

Rusya'nın Yapıtlarının Türkiye Ekonomisine Olası Etkileri

24 Kasım 2015 tarihinde Türkiye'nin Suriye sınırı yakınlarında angajman kuralları çerçevesinde sınır ihlali gerekçesiyle bir Rus uçağını düşürmesinin iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler üzerinde önemli yansımaları olacağı anlaşılmaktadır. Nitekim, izleyen günlerde Rus yetkililer Türkiye'ye yönelik bir dizi ekonomik yapıtlım kararı alındığını açıklamıştır. Bu yapıtlımlar;

- Türkiye'den yapılan bazı gıda ürünleri ithalatının 1 Ocak 2016 itibarıyla durdurulması,
- Rusya'dan Türkiye'ye yapılan tarifersiz uçuşların iptal edilmesi,
- Turizm şirketlerine Türkiye için tatil paketi satışının durdurulması yönünde çağrı yapılması,
- 1 Ocak 2016 itibarıyla Türk vatandaşlarının işe alımlarına kısıtlama getirilmesi ve
- 1 Ocak 2016 itibarıyla Rusya'da daimi ikametgâhı olmayan Türk vatandaşlarına vizesiz seyahat imkânının askıya alınması, konularını kapsamaktadır.

Söz konusu yapıtlımlar Rus ekonomisinin halihazırdaki zayıf seyri ile birlikte değerlendirildiğinde, ikili ekonomik ilişkilerde son dönemde kaydedilen olumsuz görünümün daha da kötüleşeceğine işaret etmektedir. IMF tahminlerine göre, Ukrayna krizi nedeniyle AB ve ABD tarafından uygulanan ekonomik yapıtlımlara ve düşen petrol fiyatlarına bağlı olarak daralan Rus ekonomisinin 2015 yılında %3,8, 2016 yılında %0,6 oranında küçüleceği öngörülmektedir.

Rusya ekonomisindeki daralmaya bağlı olarak, Türkiye ile Rusya arasındaki yıllık ticaret hacmi 2014 yılındaki 31 milyar USD düzeyinden Ekim 2015 itibarıyla 12 aylık kümülatif verilere göre 25,5 milyar USD'ye gerilemiştir. İki ülke arasındaki en büyük ticaret kalemi enerjidir. Türkiye'de kullanılan doğalgazın tamamına yakını ithal edilirken, söz konusu ithalatın %60'a yakını Rusya'dan yapılmaktadır. Bu nedenle, Rusya'dan yapılan ithalatın tutarı büyük ölçüde enerji fiyatlarına bağlı olarak şekillenmektedir. Petrol fiyatlarındaki düşüşün etkisiyle 2015 yılında Rusya'dan yapılan ithalat tutarının azalması neticesinde 2014'te Türkiye'nin ithalatında ilk sırada yer alan Rusya, Ekim 2015 itibarıyla 12 aylık kümülatif verilere göre 3'üncü sıraya gerilemiştir.

Dış Ticaret İstatistikleri

(milyon USD)	2014	2015 ¹
Rusya'ya İhracat	5.943	3.992
% pay	3,8	2,7
Sırası	7	11
İhrac Edilen İlk 3 Ürün		
Meyve ve Sebze	1.043	1.030
% pay	17,6	25,8
Tekstil Ürünleri	869	570
% pay	14,6	14,3
Motorlu Kara Taşıtları	643	262
% pay	10,8	6,6

(milyon USD)	2014	2015 ¹
Rusya'dan İthalat	25.289	21.521
% pay	10,4	9,9
Sırası	1	3
İthal Edilen İlk 3 Ürün		
Petrol ve Doğalgaz	16.459	12.681
% pay	65,1	58,9
Demir ve Çelik	1.651	2.138
% pay	6,5	9,9
Diğer Madenler	1.450	1.174
% pay	5,7	5,5

(1) Ekim itibarıyla 12 aylık kümülatif

Kaynak: TÜİK

Rusya'ya yönelik ihracatın 2014 itibarıyla toplam değeri yaklaşık 6 milyar USD olurken, başlıca ihrac kalemleri meyve-sebze, tekstil ve otomotiv sanayi ürünleridir. 2014 yılında Türkiye'nin ihracatında 7'inci sırada yer alan Rusya, ülke ekonomisindeki aktivite kaybı paralelinde Ekim ayı itibarıyla yıllıklandırılmış verilere göre 11'inci sıraya inmiştir. Her ne kadar Rusya'nın toplam ihracatımız içindeki payı düşük olsa da, özellikle tarım ve tekstil gibi sektörler açısından Rusya önemli bir pazardır.

Özellikle deri, tekstil ve hazır giyim sektörleri için önem teşkil eden bavul ticareti de hesaba katıldığında, Rusya pazarının Türkiye açısından önemi artmaktadır. TCMB'nin yaptığı bir çalışma, Türkiye'nin 2010-2014 döneminde gerçekleştirdiği bavul ticaretinin ortalama %49'unun Rusya'ya yönelik olduğunu göstermektedir. Buna göre, 2014'teki 8,6 milyar USD tutarındaki bavul ticaretinin 4,2 milyar USD'sinin Rusya'ya yönelik olduğu hesaplanmaktadır. 2015 yılının ilk 9 aylık döneminde ise, Rusya ve Ukrayna gibi ülke ekonomilerinde yaşanan sorunların etkisiyle bavul ticareti %33,9 oranında azalmıştır.

Turizm İstatistikleri

(bin kişi)	2013	2014	2015 ¹
Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı	33.827	35.850	35.832
Rusya'dan Gelen Turist Sayısı	4.269	4.482	3.655
<i>% pay</i>	<i>12,6</i>	<i>12,5</i>	<i>10,2</i>
Turizm Gelirleri (milyon USD)	25.322	27.778	26.544
Rus Turistlerden Elde Edilen Gelir (milyon USD)	2.440	2.704	1.962
<i>% pay</i>	<i>9,6</i>	<i>9,7</i>	<i>7,4</i>

(1) Eylül itibarıyla 12 aylık kümülatif
Kaynak: Turizm Bakanlığı, TÜİK, TCMB

2014 yılında Türkiye'ye gelen yaklaşık 36 milyon turistten 4,5 milyonunu (%12,5'ini) Rus vatandaşları oluştururken, turizm gelirleri içinde Rusya'nın payı %9,7 olmuştur. 2015 yılının ilk 9 ayında Rusya'dan gelen turist sayısı yıllık bazda %20,7 azalsa da, Rusya turist sayısı bakımından Almanya'nın ardından ikinci sırasını korumuştur. 2013'te Rus turistlerin %73'ünün tarifesiz uçakla Türkiye'ye geldiği göz önünde bulundurulduğunda, tarifesiz uçak seferlerinin iptal edilmesi de turizm açısından olumsuz bir görünüme işaret etmektedir. Özellikle Rus turistlerin tercih ettiği Antalya ve civarındaki turizm işletmelerinin söz konusu kaybı farklı alternatiflerle telafi edememeleri durumunda finansal risklerinin artacağı düşünülmektedir.

Rusya, yurt dışı müteahhitlik sektörünün tarihsel olarak en büyük pazarıdır. 1972'den bu yana Türk müteahhitler tarafından yurt dışında üstlenilen toplam proje bedeli 318 milyar USD'ye ulaşırken, söz konusu tutar içindeki %19,4'lük payı ile Rusya lider konumdadır. 2015 yılının ilk sekiz aylık döneminde Rusya'da 2,3 milyar USD tutarında proje üstlenilmiştir. Ekonomik kriz nedeniyle Rusya'nın toplam iş hacmindeki payı azalma eğilimi sergilese de Rusya Türk müteahhitleri açısından önemini korumaktadır.

Bu gelişmeler çerçevesinde, Türkiye'ye yönelik yatırımların inşaat ve turizm başta olmak üzere tarım, tekstil ve otomotiv sektörlerini kısa vadede olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Orta/uzun vadede ise, şirketlerin alternatif pazarlara yönelmesi durumunda yatırımların olumsuz etkisinin bir miktar telafi edilmesi mümkün görülmektedir. Öte yandan, yaşanan sorunların Rusya ile yakın ekonomik ilişkisi olan ülkelere de yansarak Türk girişimcilerinin bu ülkelerdeki ekonomik faaliyetini de olumsuz yönde etkilemesinin söz konusu olabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Doğrudan Yatırım İstatistikleri

	2002-Eylül 2015
Rusya'nın Türkiye'deki Doğrudan Yatırımları	
Tutar (milyon USD)	4.938
<i>Toplam içindeki payı (%)</i>	<i>3,8</i>
Türkiye'nin Rusya'daki Doğrudan Yatırımları	
Tutar (milyon USD)	828
<i>Toplam içindeki payı (%)</i>	<i>2,6</i>

Kaynak: TCMB

İki ülkenin karşılıklı doğrudan yatırımları dikkate alındığında da, TCMB tarafından yayımlanan ödemeler dengesi verilerine göre Rusya'nın Türkiye'deki yatırımlarının daha yüksek tutarda olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Rus yetkililerin yaptırımlar belirlenirken Türkiye ile bağlantılı veya Türkiye'de çalışan Rus firmalarının zarar görmesini engellemeyi hedefleyecekleri hususunu önemle vurgulamaları, söz konusu yaptırımların vadesi ve şiddeti konusunda belirsizlik yaratmaktadır.

Dolayısıyla, Rusya'nın yaptırımları ekonomik ilişkilerin tamamen durdurulmasını öngörmemektedir. Bu durum yaptırımların Türkiye ekonomisine net etkisinin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Muhtemel etkiyi hesaplayabilmek için 2 senaryo altında varsayımlar yapılmıştır:

- Rusya'dan yapılan açıklamaya göre, Türk malı yaş meyve ve sebze, beyaz et ve tuz alımları 1 Ocak 2016'dan itibaren durdurulacaktır. Bu çerçevede, 1. senaryoda toplam ihracatın en az %25 oranında azalacağı öngörüldürken, yaptırımların kapsamının genişletileceğinin varsayıldığı 2. senaryoda toplam ihracat %50 düşüş kaydedecektir.
- Bavul ticaretinden elde edilen gelirler; 1. senaryoya göre %40 düşecek, ziyaretçi sayısındaki sert düşüş paralelinde 2. senaryoda %50 oranında azalacaktır.
- 1. senaryoda, turizm gelirleri %50 oranında düşecektir. 2. senaryoda ise, tarifersiz uçak seferleri vasıtasıyla gelen ziyaretçi oranı paralelinde %75 azalış kaydedilecektir.
- Müteahhitlik geliri; 1. senaryoda %50 düşüş kaydederken 2. senaryo altında gelir elde edilemeyecektir.

Bu varsayımlar altında, Rusya'nın yaptırımlarının Türkiye açısından yaratacağı yıllık gelir kaybının 1. senaryoda 4,4 milyar USD, 2. senaryoda ise 7,3 milyar USD düzeyinde gerçekleşebileceği hesaplanmaktadır. Bu doğrultuda, cari açığın milli gelire oranının 2016 yılında yaklaşık 0,6-1,0 puan aralığında artabileceği tahmin edilmektedir.

Yatırımların Türkiye Ekonomisine Muhtemel Etkisi

(milyon USD)	2015	Önümüzdeki 1 Yıllık Dönemde Beklenen Gelir Kaybı	
		Senaryo 1	Senaryo 2
İhracat Gelirleri ¹	3.992	998	1.996
Bavul Ticaretinden Elde Edilen Gelirler ²	3.101	1.240	1.551
Turizm Gelirleri ²	1.962	981	1.472
Müteahhitlik Gelirleri ³	2.285	1.143	2.285
Toplam	11.340	4.362	7.304

(1) Ekim 2015 itibarıyla 12 aylık kümülatif

(2) Eylül 2015 itibarıyla 12 aylık kümülatif

(3) Ocak-Ağustos dönemi itibarıyla

YASAL UYARI

Bu rapor Bankamız uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır ve hiçbir şekilde finansal enstrümanların alım veya satımı konusunda tavsiye veya finansal danışmanlık hizmeti sağlanması olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir şekilde Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin kurumsal yaklaşımını yansıtmamakta olup, raporu kaleme alan uzmanların kişisel görüş ve değerlendirmeleridir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgi, görüş ve değerlendirmelerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Türkiye İş Bankası A.Ş. hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir.

İşbu rapor üzerinde Bankamızın telif hakkı olup, Bankamızın yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.
